

Evidencijski broj / Article ID: 20016475
Vrsta novine / Frequency: Dnevna
Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
Rubrika / Section:

DAMJAN TADIĆ / CROPIX

ZABORAVLJENI ZASTOR

Bukovčevo remek-djelo 9 godina
leži u sanduku u podrumu MSU

► STR. 18-19

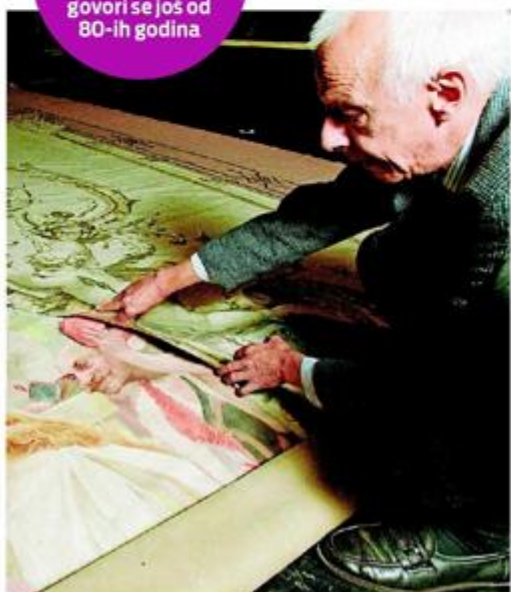
J2

**MISTERIJ NAJPOZNATIJEG
DJELA SLAVNOG SLIKARA**

Hoće li slavni

Bukovčev zastor ikad više visjeti u HNK?

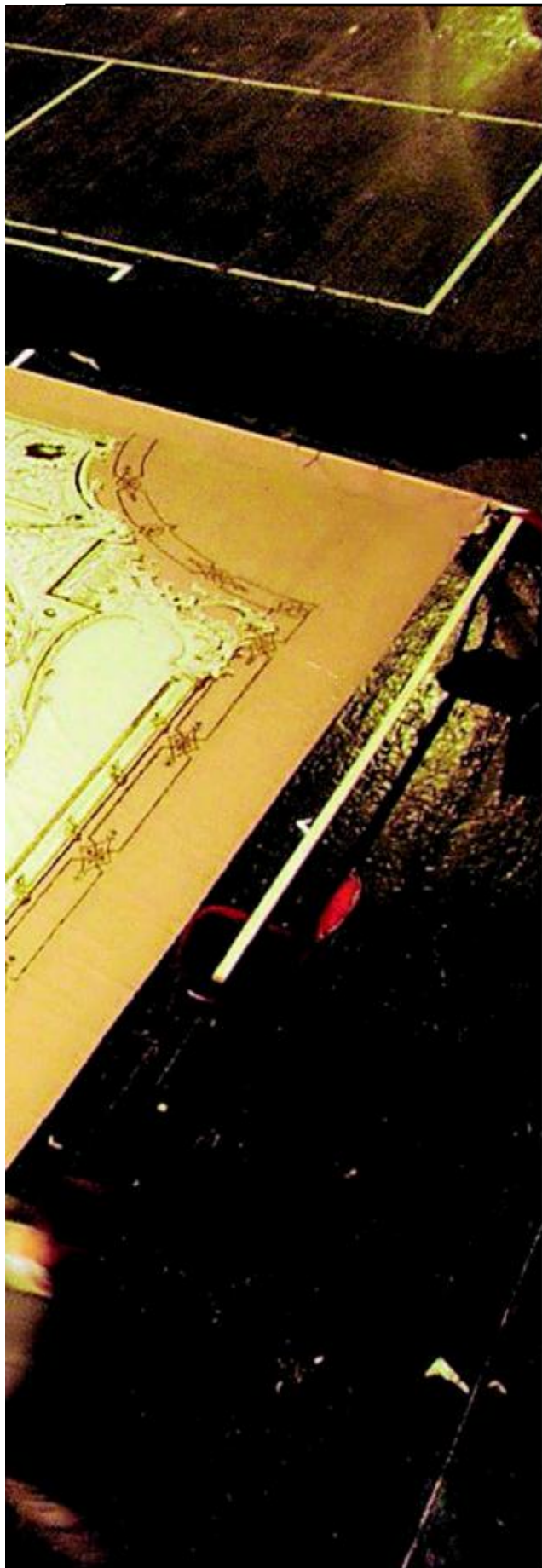
O obnovi
oštećenog
zastora, nastalog
krajem 19. stoljeća,
govori se još od
80-ih godina

**Od 2013. spremljen je u depou
MSU, a stručnjaci će poduzeti hitne
mjere da se spasi od propadanja**

Evidencijski broj / Article ID: 20016475
 Vrsta novine / Frequency: Dnevna
 Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
 Rubrika / Section:

JAVNOST NIJE IMALA PRIGODE VIDJETI ZASTOR VIŠE OD DVADESET GODINA JER JE I PRIJE SELIDBE U MSU BIO U LOŠEM STANJU PA SE NIJE NI KORISTIO

PETRA VUGRINEC

(kustosica izložbe Vlaho Bukovca)

"Zastor je zamijenio moderniji surogat koji se u svečanim prilikama diže i spušta na prosceniju velikog kazališta"

TATJANA PLEŠE

(ravnateljica Hrvatskog restauratorskog zavoda)

"Novi sanduk u kojemu će se čuvati zastor bolje je opremljen, a platno ćemo odmotati pa ga ponovno namotati na novi valjak, koji je sada puno bolji"

kustosica izložbe Vlaho Bukovca, koja se do sredine svibnja može pogledati u Galeriji Klovičevi dvori u Zagrebu: "Danas je zastor pomalo zaboravljen i već godinama samuje u depou Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu. Zamijenio ga je moderniji surogat koji se u svečanim prilikama diže i spušta na prosceniju velikog kazališta. Originalni je prevelik, osam puta deset metara, i čeka...I Miletićevi 'zaboravljeni ljudi' nazalost i dalje čekaju bolja vremena na zaboravljenome zastoru."

Riječ je o zastoru koji javnost nije imala prigode vidjeti više od 20 godina. Naime, i prije selidbe zastora, publika ga nije mogla vidjeti sedamnaest godina pa u javnosti nije poznato u kojemu je stanju. No, ono što se zna jest da je zastor bio u lošem stanju pa je zato krajem 90-ih napravljena njegova kopija, koja je danas u HNK Zagreb.

Dobri uvjeti za čuvanje

Podsjetimo, odluka o premještanju svečanog zastora donesena je na 5. sjednici Hrvatskog muzejskog vijeća još u siječnju 2013. godine, na temelju zaključka Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za pohranu u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu zadovoljavajući te da su osigurani dobri mikroklimatski uvjeti, protupožarna i protuprovalna zaštita, a i da dimenzijama odgovaraju veličini zastora. Novinarima nije bilo dopušteno snimati zastor koji je već godinama bio u HNK Zagreb. Potom se transport zastora dogodio izvan pogleda javnosti.

Zastor je skinut jer je bio u lošem stanju, poprilično oštećen stogodišnjom uporabom, no u kojem je točno stanju, danas nije poznato.

Na kopiji zastora radili su akademski slikari Eugen Kokot i Ivica Šiško sa suradnicima. Radilo se pune tri godine. Tadašnji intendant HNK Georgij Paro zapisao je tom prigodom da će original "nakon ponovne restauracije biti trajno pohranjen u jednome od zagrebačkih muzeja, gdje će ga moći vidjeti i diviti mu se budući naraštaji".

Za ovaj je zastor Bukovac primio honorar od 6000 forinti, a o njegovoj nam povijesti govori Petra Vugrinec: "Posljednji izazov Bukovcu vezan uz vladine naredbe u zagrebačkom razdoblju izrada je svečanog zastora za novo kazalište s temom pozdrav Gunduliću. Zahvaljujući nastojanju prvog intendanta kazališta Stjepana Miletića, zastor će izvesti Bukovac kao jedini uz Nikolu Mašića te štice-nika Kršnjavog, Ivana Tišova, koji je kadar izvesti tako zahtjevan zadatak u kratkom vremenu. Nikolu Mašića mučilo je već tada zdravlje, a Tišov je, iako pun potencijala, bio još nezreo

umjetnik. Radni naslov zastora bio je Slavje narodne lirike i dramatičke, a stvarni naslov Preporod hrvatske književnosti i umjetnosti. U prigodi otvaranja kazališta prvi intendant, doktor filozofije Stjepan Miletić, napisao je scenski prolog u tri slike 'Slava umjetnosti' posvećen upravo Vlahu Bukovcu. Tekst prologa nadovezao se na zastor te je napisan u formi dijaloga muza i povijesnih ličnosti prikazanih na zastoru. Miletić će istaknuti da zastor prikazuje 'zaboravljene ljude', dakle pripadnike ilirskog preporoda kao prvog buđenja nacionalne svijesti, kako bi potaknuo tadašnje uspavane generacije na borbu za domovinu, njezinu autonomiju, napredak u kulturi i umjetnosti te opetovano potvrđivanje nacionalnog identiteta. U knjizi 'Preporod hrvatske književnosti', tiskanoj 1905. godine uoči desete obljetnice otvaranja kazališta i u prigodi Nikolićeva tiskanja oleografske reprodukcije zastora, nalazimo temeljit i detaljan opis Bukovčeva zastora, u čijoj je sadržajnoj razradi, uz Ksavera Sandora Gjalskog, Milivoja Šrepela i Bukovca, sudjelovao i sam Miletić.

Petra Vugrinec, nadalje, opisuje ovo djelo: "Bukovac će prizor smjestiti u ambijent predvorja antičkog hrama čiji arhitrav nose kanelirani mramorni stupovi dekoriranih kapitela u duhu historicističkog eklekticizma. Podno trijema hrama lebdi osam vila. Trabeacija je ukrašena obojenim triglifima i metopama friza na kojima su reljefno istaknuti maskeroni komedije i tragedije. Elementi arhitek-

PORTRET GDE JANUSIĆ

«Za lik Sidonije Rubido, jedine žene u povorci iliraca, slikaru je pozirala gospođa Janušić»

ture dojmljivo su izvedeni i čine važan dio antičke opreme slike zastora. U ambijent hrama, osim mramornih stuba i žarnica, ulaze i tronošci iz kojih suklja dim te krilati genij u liku lijepe žene s hrvatskim grbom i lavom, simbolom slobode, izliven u bronci. Alegorijski likovi muza, lebedećih vila, satira, Pana i nimfi čine nestvarni dio prizora. U povorci iliraca odjevenih u surke i svečanu odjeću povijesni su likovi. Glumci Adam Mandrović u ribarskome odijelu iz Dubravke i Marija Ružička Strozzi odjevena kao Antigona koja nosi svježe lovrovo vijence kako bi ovjencala grobove velikana te Josip Freudenreich kao kočmar Grga dio su stvarnoga i nestvarnoga svijeta. Kostimirani su u arhaičnu odjeću prozračnih tkanina i pastelnih boja, no jedine su ličnosti iz suvremenog doba."

Ambijent grčkog hrama

"Bukovac je htio povući paralelu između duhovnoga ozračja nacionalne prošlosti i klasičnoga razdoblja Grčke", nastavlja Petra Vugrinec, "pri čemu je ambijent dočaran antičkim hramom kroz čiju se kolonadu naziru vedute Dubrovnika s Minčetom i Zagreb s katedralom, nalik na Parnas, mitsku planinu antičke Grčke, simbolični dom poezije, književnosti i znanja. Nastanjuju je Orfej i Apolon, a na njezinim padinama žive muze. Jedna je muza obrgla Gundulića, koji je odjeven u grimiznu togu. U povorci su preporoditelji: Ljudevit Gaj, Antun Mihanović, grof Janjo Drašković, Dimitrije Demeter, Ivan Mazuranić, Stanko Vraz, Mirko Bogović, Ivan Kukuljević Sakcinski, grofica Sidonia Erdödy Rubido, Petar Preradović, Antun Nemčić, Pavao Štoos, Vatroslav Lisinski i Ferdo Wiesner Livadić, Dragutin Rakovac i Ljudevit Vukotinović. U pozadini iza iliraca nadire puk iz Konavala, Župe dubrovačke, Boke, Korčule i Knina te Ličani, Šestincani, Slavonci odjeveni u tradicionalne nošnje lokalnih karakteristika". Na samome početku hrvatske moderne to je djelo jasno naznačilo ideal i mjerilo prema kojemu se trebala ravnati svaka estetska prosudba umjetnosti. No, ideali autoriteta i naručitelja ubrzo su se počeli razilaziti s idealima umjetnika. Bukovac je zastor slikao u Akademiji-jinoj palači, a dovršavao u kazalištu.

Petra Vugrinec otkriva nam i slabo poznate podatke: "Za lik Sidonije Rubido, jedine žene u povorci iliraca, po svojoj prilici pozirala mu je gospođa Janušić. To bi objasnilo i zašto se portretiranje stanovite gospođe zadržalo samo na studiji koja se danas čuva u glasovitoj zagrebačkoj privatnoj zbirci, a okarakterizirana je u struci kao iznimno djelo unutar opusa".

Poznato je da su tijekom godina poznati umjetnici radili zastore za narodna kazališta pa je tako, primjerice, zastor za HNK Osijek, koji je napravio Slavko Kopač, jedna od tema Kopačeve aktualne izložbe u HDLU.

Što se tiče HNK Zagreb, posjeduju zastor koji je naslikao karlovački slikar Vjekoslav Karas pod nazivom "Djed, unuk i vila", "Titov naprijed" Frana Šimunovića, te "A.D. 1573." Krste Hegedušića. Željezni zastor za koji je prema zamisli hrvatskih slikara Kamila Tome i Frana Šimunovića skicu izradio i izveo ga slikar Vladimir Pintarić, postavljen je iznad portal. Godine 1994. u povodu 900. obljetnice grada Zagreba i Zagrebačke nadbiskupije darovan je Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu svečani zastor Četiri godišnja doba Ivana Lackovića Croate, koji je izveo slikar Rudolf Labaš. Potom je 1997. u povodu 60. godišnjice izvođenja baleta "Davo u selu" Frana Lhotke nastao svečani zastor "Davo u selu", što ga je prema motivima toga djela naslikao Ivan Lovrenčić. Postavljen 1999. godine, svečani zastor pod naslovom "Harmica" djelo je slikara Vasilija Jordana. □

PATRICIA KIŠ

U skoro bi se trebalo pokrenuti sustav adekvatnijeg čuvanja svečanog zastora 'Hrvatski preporod' koji je Vlaho Bukovac naslikao za zagrebački HNK. Osim toga, najavljujem da je scenografija Argentinca Huga de Ane za Verdijevu 'Traviatu', koja će na pozornici biti 21. travnja, inspirirana Bukovcem, čijim je djelom ovaj autor oduševljen - rekla nam je intendantica HNK Zagreb Dubravka Vrgoč. Tatjana Pleše, koja je na čelu Hrvatskog restauratorskog zavoda, potvrdila nam je tu informaciju, no nadodala da to ne znači da se dosad nije čuvao na odgovarajući način. Kad će zastor ugledati svjetlost dana i kad će napokon ovo djelo biti restaurirano, a o restauraciji se govori od 80-ih godina prošlog stoljeća, nije nam mogla reći. Kako govori Tatjana Pleše: "Mi smo novac za ovaj pothvat odvojili od našeg ovogodišnjeg budžeta za hitne mjere. U ovom slučaju, riječ je o tehničkoj situaciji. Sanduk u kojemu će se čuvati bolje je opremljen, a platno ćemo odmotati pa ga ponovno namotati na novi valjak, koji je sada puno bolji, prati najnovija dostignuća". Što se tiče daljnje restauracije, kaže: "Prije

nego što krenemo u restauraciju, bilo bi važno da nam se definira buduća namjera korištenja djela, hoće li to biti ponovno zastor, u funkciji, ili će biti slika. U oba slučaja restauracija će se prilično razlikovati. No, trebat ćemo svakako posebne uvjete, jer je riječ o golemom djelu".

Specijalni sanduk

Nataša Ivančević, viša kustosica Muzeja suvremene umjetnosti, koja je zadužena i za depoe MSU, potvrdila nam je da je zastor još od 2013. godine, zamotan, u depoima u Novom Zagrebu: "Imamo najbolje muzejske uvjete za čuvanje umjetnina tog tipa". Isti su to depoi u kojima se čuvaju, osim njihovih, još neke umjetnine drugih muzeja te one koje su se našle u sudskom procesu, poput zbirki Nadana Vidoševića i Ive Sanadera. Nataša Ivančević, dalje, opisuje uvjete u kojima su umjetnine: "Temperatura je 19, 20 stupnjeva, a relativna vlažnost 50 posto. Imamo sustav hlađenja. Depo je ispod muzeja, na više od 1500 četvornih metara. Odnosno, više je depoa, a Bukovčev se zastor čuva u istom depou u kojemu su djela Ivana Kozarića". Govori nam i da je u MSU već stigao i sanduk golemih dimenzija, upravo za zastor.

Kako nam govori Petra Vugrinec,